

การศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร
ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

The Feasibility Study For An Organic Turkey Of Farmers In Central Northeastern Region
Province Group

ปองคุณ ประสารีบุตร^{1/} ทิวกร ดอนสิงห์^{2/}
Phongkun Prasareebut^{1/} Thiwakon Donsing^{2/}

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ข้อมูลพื้นฐานบางประการทางสังคมและเศรษฐกิจ สภาพการเลี้ยงดูการตลาด ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง และ ความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์) โดยใช้แบบสอบถามเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง จำนวน 246 ราย

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรเป็นเพศชาย ร้อยละ 61 อายุเฉลี่ย 51.50 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก และเลี้ยงไก่วงเป็นอาชีพเสริม เกษตรกรร้อยละ 49.60 เคยได้รับการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หรือปศุสัตว์อินทรีย์ พันธุ์ไก่วงที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสม คิดเป็นร้อยละ 76.50 โดยมีรูปแบบการเลี้ยงแบบกึ่งขังกึ่งปล่อย ปล่อยเลี้ยงตลอดเวลา และขังคอกตลอดเวลา คิดเป็นร้อยละ 77.60 21.10 และ 1.20 ตามลำดับ ร้อยละ 95.10 จัดการผสมพันธุ์โดยปล่อยผสมพันธุ์เองภายในฝูง เกษตรกรจัดการด้านอาหารโดยผสมสูตรอาหารใช้เอง คิดเป็นร้อยละ 37.90 โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 73.60 คำนึงถึงคุณค่าสารอาหารโปรตีนในการให้อาหารไก่วงในแต่ละช่วงอายุ เกษตรกรไม่มีการบันทึกข้อมูลฟาร์ม คิดเป็นร้อยละ 63.40 รูปแบบการจำหน่ายไก่วงของเกษตรกรส่วนใหญ่จะจำหน่ายไก่วงมีชีวิต คิดเป็นร้อยละ 98.00 ลูกค้ายกมาซื้อ ไก่วงจะเป็นผู้บริโภคทั่วไปในชุมชน เครือข่ายเพื่อนเกษตรกร และพ่อค้าคนกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.00 27.80 และ 22.20 ตามลำดับ ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกรที่พบในระดับมาก ได้แก่ ขาดความรู้ด้านพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไก่วง วัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่ราคาแพง ผู้รับซื้อไก่วงให้ราคาต่ำเกินไป ขาดความรู้ด้านการตลาดไก่วง และแหล่งจำหน่ายไก่วงไม่มีตลาดรับซื้อที่แน่นอน ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกษ.9000 เล่ม 2-2554 ข้อกำหนดที่สามารถปฏิบัติได้มาก ได้แก่ โรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อยอิสระ การจัดการฟาร์มการขนส่งและการฆ่าสัตว์ การจัดการของเสีย การจัดการสุขภาพสัตว์ น้ำ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ และการจัดเก็บบันทึกข้อมูล ส่วนข้อกำหนดที่สามารถปฏิบัติได้น้อย ได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์เลี้ยงและอาหารสัตว์ ความคิดเห็นของเกษตรกรส่วนใหญ่มีความสนใจเลี้ยงไก่วงในระบบปศุสัตว์อินทรีย์สูง คิดเป็น ร้อยละ 84.60

เลขทะเบียนวิจัย : 63(2) – 0216(4) -152

^{1/}สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดร้อยเอ็ด อ.เมือง จ.ร้อยเอ็ด

^{2/}ศูนย์วิจัยการผสมเทียมและเทคโนโลยีชีวภาพอุบลราชธานี อ.เมือง จ.อุบลราชธานี

คำสำคัญ: ความเป็นไปได้ ไก่วง ระบบเกษตรอินทรีย์ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

Abstract

This study was aimed to study general information of social and economic conditions, animal husbandry, marketing, problems and obstacles experienced by turkey farmers and to determine the feasibility study for an organic turkey of farmers in central northeastern region province group (Roi-Et, Khon Kaen, Mahasarakham and Kalasin). In order to collect the information, 246 turkey farmers were interviewed with questionnaires.

The result showed that 61 % interviewees were male and their average ages were 51.50 years old. Most of them were Buddhism, farming (rice cultivation) was their main income and the organic turkey farming was their second job. Moreover, 49.60% of them have been trained for organic farming or livestock before. The majority of turkeys they reared were mixed breed (76.50%) with three types of rearing system which are semi-intensive system, free-range system and intensive system in the percentage of 77.60, 21.10 and 1.20 respectively. The turkey farms release to breed within the herd were founded to be 95.10%. 37.90% of farmers used homemade turkey feed and 73.60% of them mainly considered for nutritional value, protein intake and age of the turkeys. 63.40% of farmers have never managed to make a farm record. 98% of the farmers sold their turkeys alive and half of the costumers (50%) were general consumers in the community. The rest of the costumers were members of the farmer network and merchant middleman in the percentage of 27.80 and 22.20 respectively. In fact, the main problems and obstacles experienced by the farmers were lack of knowledge in animal breed and breeding improvement, high-priced feed ingredients, underpricing of the turkeys, lack of knowledge in marketing and uncertain distribution of the products. In terms of farmers opinions regarding the regulation of organic agriculture, Thai agricultural standard (TAS) 9000 part 2-2554, the most practical regulations were turkey houses and free rage system, farm management, transportation and slaughter, management of animal health, water and waste, change of production process into organic farming system, data recording and storage. On the contrary, the least practical regulations were origin of the turkeys and feed. However, most of the farmers (84.60%) were interested in organic turkey farming system.

Keywords: Feasibility, Turkey, Organic Farming System, Central Northeastern Region

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการศึกษา

นโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560-2564 (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2560) มีเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในประเทศ เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศให้ไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล ผลักดันแนวทางการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไปสู่การจัดทำแผนงานโครงการในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้ครอบคลุมตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง ให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างเป็นรูปธรรม อันจะส่งผลต่อเป้าหมายในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ

ปศุสัตว์อินทรีย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม การรักษาสมดุลธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ ก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งสามด้าน คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านสังคมและด้านเศรษฐกิจ (จิตติมา และมณฑิชา, 2558)

ไก่งวง (Turkeys) เป็นสัตว์ปีกอีกชนิดหนึ่งที่มีโอกาสและความเป็นไปได้ในการพัฒนาให้เป็นสัตว์เศรษฐกิจทางเลือกสำหรับเกษตรกร เพราะนอกจากจะให้ผลผลิตเนื้อที่มีคุณภาพดี โปรตีนสูงและมีคอเลสเตอรอลต่ำแล้ว ยังสามารถนำมาปรุงเป็นอาหารได้อย่างหลากหลายเช่นเดียวกับเนื้อไก่ จึงเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภค โดยเฉพาะที่มีกำลังซื้อสูง นอกจากนี้ยังสามารถนำไปเลี้ยงเพื่อความสวยงามได้อีกด้วยและที่สำคัญไก่งวงเป็นสัตว์ปีกที่เลี้ยงง่าย สามารถปล่อยให้หากินเองตามธรรมชาติได้เช่นเดียวกับไก่พื้นเมืองไทย ไก่งวงสามารถกินพืชหรือวัสดุในท้องถิ่นเป็นอาหารหลักได้หลากหลาย อาทิเช่น ต้นกล้วย ผักตบชวา ผักปราบ และเศษพืชผักสวนครัว เป็นต้น (ชัชวาล และอุไร, 2555)

การส่งเสริมในการทำปศุสัตว์อินทรีย์ โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ถือว่าเป็นเรื่องใหม่ of เกษตรกร การทำวิจัยนี้มีเพื่อศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ของเกษตรกร โดยนำข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่งวง ข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่งวงของเกษตรกร ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่งวงของเกษตรกร ข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ของเกษตรกร และข้อเสนอแนะ มาวิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการส่งเสริมการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.2560-2564 มีนโยบายสนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้เห็นรูปธรรม ตั้งแต่กระบวนการผลิต การรับรองมาตรฐาน การต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ การส่งเสริมการบริโภคและสร้างเครือข่ายเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น รวมทั้งผลักดันสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยให้มีมาตรฐานได้รับการยอมรับในระดับสากล ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา

- 2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่งวง
- 2.2 เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่งวงของเกษตรกร
- 2.3 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่งวง
- 2.4 เพื่อศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่งวงอินทรีย์ของเกษตรกร

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านพื้นที่และประชากร ดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ รวมจำนวน 246 ราย ระหว่างเดือน ธันวาคม 2561-กันยายน 2562

3.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา ดำเนินการศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ในการศึกษาวิจัยมีดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง ประกอบด้วย เพศ อายุ ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพหลัก จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานที่ใช้ การเลี้ยงไก่วง อาชีพการเลี้ยงไก่วงเป็นอาชีพหลักหรือเสริม ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่วง ลักษณะการดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร และการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หรือปศุสัตว์อินทรีย์

ตอนที่ 2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยง และการตลาดไก่วงของเกษตรกร

ตอนที่ 3 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร

ตอนที่ 4 ข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร ประกอบด้วย แหล่งที่มาของสัตว์ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ อาหารสัตว์ น้ำ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม การขนส่งและการฆ่าสัตว์ โรงเรือน การจัดการของเสียและการจัดเก็บบันทึกข้อมูล

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ ประกอบด้วย ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อระบบการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ และความสนใจต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์

4. คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1) กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

วิกิพีเดีย (ม.ป.ป.) แบ่งกลุ่มจังหวัดในประเทศไทยทั้งหมดเป็น 18 กลุ่ม จาก 76 จังหวัด ในส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 20 จังหวัด แบ่งเป็น 5 กลุ่มจังหวัด โดยกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มี 4 จังหวัดได้แก่ จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์

2) ข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2554) มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มกษ. 9000-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ พบว่าข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มีรายละเอียด ดังนี้

1. แหล่งที่มาของสัตว์ ต้องเกิดในฟาร์มหรือเกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่มีการจัดการตามระบบเกษตรอินทรีย์
2. อายุสัตว์ที่นำเข้าฟาร์มเพื่อการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มีระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตามแต่ชนิดสัตว์ สำหรับสัตว์ปีกที่ผลิตเนื้อ ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตลอดอายุของการผลิต ส่วนสัตว์ปีกที่ผลิตไข่ระยะเวลาการปรับเปลี่ยน 6 สัปดาห์ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2554)
3. วัตถุดิบอาหารสัตว์ ต้องไม่ใช่วัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และเป็นวัตถุดิบหรือสารที่อนุญาตให้ใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพพืชอาหารสัตว์ และไม่ขัดกับหลักการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์
4. มีการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ที่เหมาะสมกับชนิดและพันธุ์สัตว์ ใช้พืชสมุนไพรหรือยาแผนโบราณหรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาสัตว์ป่วย ในกรณีการจัดการหรือยาที่อนุญาตให้ใช้ไม่สามารถ

ควบคุมหรือรักษาโรคได้ให้ใช้ยารักษาโรคอื่นๆได้ตามความจำเป็นและมีระยะเวลาหยุดยา ที่ชัดเจนโดยต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์

5. การจัดการฟาร์ม มีพื้นที่ภายนอกโรงเรือนสำหรับให้สัตว์ออกกำลังกาย เน้นใช้วิธีการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ การผ่าตัดใดๆกระทำได้เฉพาะในกรณีเพื่อความปลอดภัยหรือเพิ่มสวัสดิภาพและสุขภาพ
6. มีการบันทึกรายละเอียดของสัตว์ในฟาร์มการเลี้ยงและการจัดการป้องกันโรค
7. การจัดการฟาร์มด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการและบำบัดของเสียที่เหมาะสมทั้งในฟาร์มและก่อนปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม และการใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ในพื้นที่เกษตรกรรมจะต้องอยู่ในปริมาณ ที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ

3) การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study)

วิกิพีเดีย (ม.ป.ป.) พบว่าการศึกษาความเป็นไปได้ คือ การประเมินการปฏิบัติงานจริง ของโครงการหรือระบบที่เสนอ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเผยจุดแข็งและจุดอ่อนของโครงการอย่างมีเหตุผลในการดำเนินการเพื่อหาโอกาสสู่ความสำเร็จ

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 ทราบข้อมูลของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ได้แก่

5.1.1 ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกร

5.1.2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร

5.1.3 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร

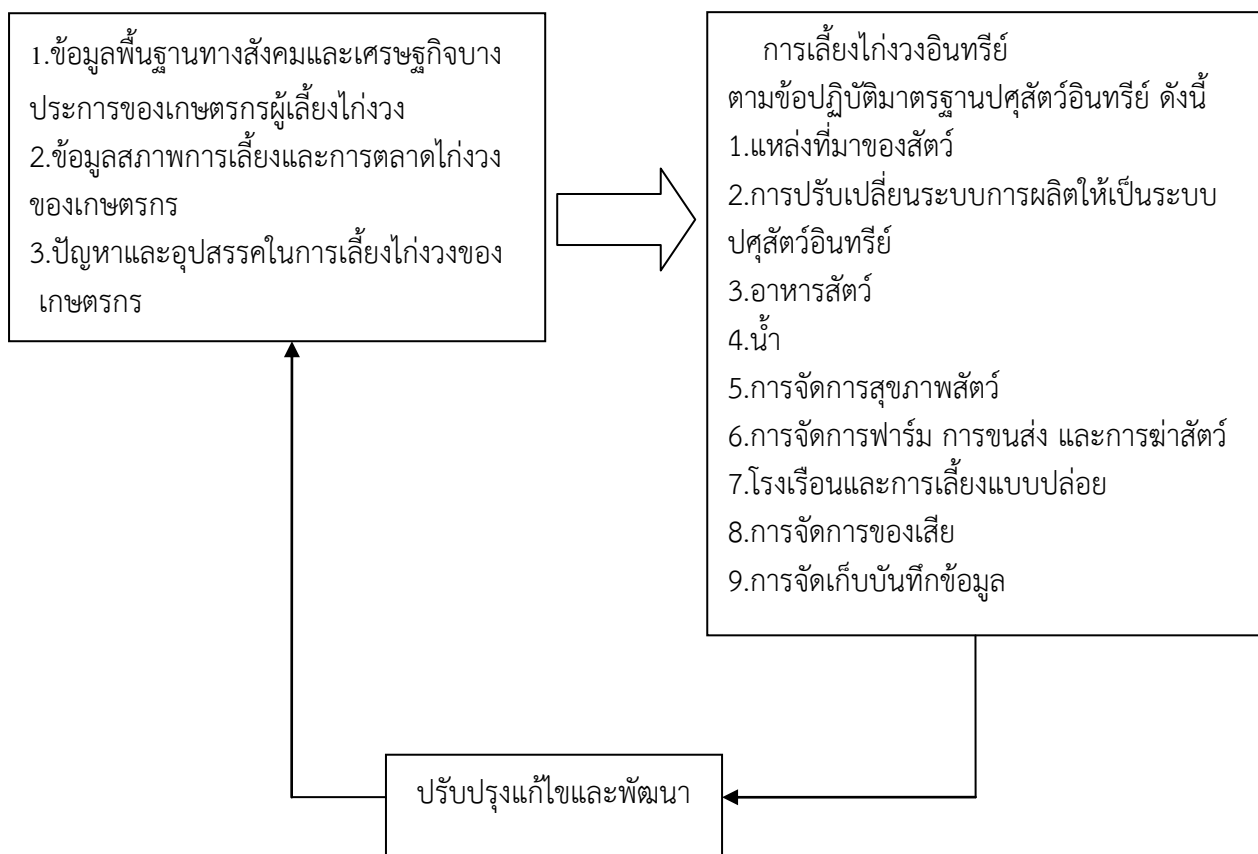
5.1.4 ข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร

5.2 นำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวางแผนพัฒนาเกษตรกรและเครือข่ายผู้เลี้ยงไก่วงเข้าสู่ระบบการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์

5.3 เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงสามารถพัฒนาระบบการเลี้ยงไก่วงเข้าสู่ระบบปศุสัตว์อินทรีย์ ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาภาคการผลิตและบริการ เสริมสร้างฐานการผลิตเข้มแข็งยั่งยืน สอดคล้องยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน

6. กรอบแนวความคิด

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เข้ามาประยุกต์ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อนำมาใช้ประกอบการอธิบายผลการศึกษา ใช้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง โดยมุ่งศึกษาเริ่มต้นจากลักษณะข้อมูลพื้นฐานและสังคมและเศรษฐกิจบางประการ ข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาด และปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร ข้อมูลดังกล่าวจะทำให้เกษตรกรแสดงความคิดเห็นถึง เรื่องการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ ตามข้อปฏิบัติมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ จะได้ข้อมูลถึงความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง เพื่อนำไปส่งเสริมและพัฒนาให้เกษตรกรเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมยั่งยืนต่อไป

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิดการวิจัย

7. ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดข้อมูลเบื้องต้นไว้ดังนี้

7.1 เกษตรกรที่ตอบแบบสอบถามเป็นเจ้าของผู้เลี้ยงไก่วงที่มีอำนาจในการตัดสินใจ

7.2 การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะปัจจัยบางประการที่เกษตรกรเห็นว่ามีความสำคัญต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ไม่ได้ศึกษาลงลึกถึงปัจจัยอื่นๆที่มีความสำคัญต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ในภาพรวมได้มากนักน้อยเพียงใด

การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง ผู้ทำการศึกษได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับไก่วงและปศุสัตว์อินทรีย์

1.1 ไก่วง

ไก่วง(Meleagris gallopavo)เป็นสัตว์ปีกที่จัดอยู่ในวงศ์ Meleagrididae มีหงอนอยู่บนหัว ซึ่งในช่วงไก่วงเล็กจะมีลักษณะเป็นหนังยื่นออกมาคล้ายเมดพริกชี้ฟ้า และเมื่อโตขึ้นจะมีลักษณะยาวและยื่นออกมาผ่านบริเวณใบหน้า ปิดปาก และหย่อนพันปากลงไปจึงคล้ายกับ “วงช้าง”หงอนสามารถยืดได้ยาวและหดให้สั้นได้ ไก่วงมีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมในเขตพื้นที่ตอนเหนือและตอนกลางของทวีปอเมริกากลาง และไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่ามีการนำไก่วงเข้ามาเลี้ยงในประเทศไทยครั้งแรกเมื่อใด แต่มีสมมติฐานว่า ไก่วงถูกนำเข้ามากในยุคมหาทวีปอเมริกาที่เข้ามาประจำฐานทัพในประเทศไทย พันธุ์ไก่วงที่เกษตรกรนิยมนำมาเลี้ยงได้แก่ นอร์ฟอล์กแบล็ค (Norfolk black) แมมมอธบรอนซ์ (Mammoth bronze) อเมริกันบรอนซ์

(American bronze) เบลท์สวิลล์ สโมลไวท์ (Beltsville small white) บริติชไวท์ (British white) และ ไก่วงลูกผสม (Hybrids) ในปี พ.ศ.2497 หลวงสุวรรณวาจกกสิกิจเขียนบทความแนะนำและส่งเสริมให้มีการเลี้ยงไก่วงเป็นครั้งแรก หลังจากนั้นจึงได้มีการเลี้ยงไก่วงกันแพร่หลายในจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะจังหวัดอุดรธานีและนครราชสีมา พันธุ์ไก่วงที่เกษตรกรนิยมเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์อเมริกันบรอนซ์ (American bronze) และพันธุ์ลูกผสม (Crossbred) มีรูปแบบการเลี้ยงปล่อยแปลงหญ้าหลังบ้านเพื่อให้หาอาหารกินเองตามธรรมชาติ อาหารที่นำมาเลี้ยงได้แก่ ข้าวเปลือก รำข้าว ข้าวโพด เศษพืชผักสวนครัว ผักตบชวา และต้นกล้วย นอกจากนี้ยังมีวัตถุดิบแหล่งอาหารโปรตีน จำพวกหนอน ปลูก และแมลงเล็กๆ ที่มีในธรรมชาติทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับหลักการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ที่สามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและโอกาสพัฒนาระบบการผลิตสำหรับเกษตรกรรายย่อย มากยิ่งขึ้น (ชัชวาล และอุไร, 2555)

จำนวนไก่วงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ตารางที่ 1 จำนวนเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนกลาง (จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์) รายละเอียดตามตาราง			
ที่	จังหวัด	ไก่วง(ตัว)	เกษตรกร (ครัวเรือน)
1	ร้อยเอ็ด	623	114
2	ขอนแก่น	1,771	154
3	มหาสารคาม	1,791	214
4	กาฬสินธุ์	1,367	149
รวม		5,552	631

ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์ (2558)

1.2 ปศุสัตว์อินทรีย์

สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2554) มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ มกษ. 9000-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ให้ปศุสัตว์ ดังนี้

ปศุสัตว์ (Livestock) หมายถึง สัตว์บกที่เลี้ยงสำหรับใช้เป็นอาหารหรือผลิตภัณฑ์อาหาร ทั้งนี้ ไม่ครอบคลุมสัตว์ป่า

ปศุสัตว์อินทรีย์ (Organic Livestock) หมายถึง ปศุสัตว์ที่ผลิตโดยใช้ระบบเกษตรอินทรีย์

ฟาร์ม (Farm) หมายถึง พื้นที่ทำเกษตรกรรมทั้งหมด ทั้งเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์

การผลิตแบบคู่ขนาน (Parallel Production) หมายถึง การเลี้ยงการแปรรูปผลิตผลและผลิตภัณฑ์จากปศุสัตว์ชนิดเดียวกัน ทั้งแบบอินทรีย์และแบบที่ไม่ใช่อินทรีย์ควบคู่กันในหน่วยผลิตเดียวกัน

อาหารสัตว์ (Feed) ในระยะเริ่มดำเนินการปรับเปลี่ยนอาหารสัตว์ที่ใช้ต้องมีวัตถุดิบที่ผลิตในระบบเกษตรอินทรีย์ในปริมาณที่ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 70 ของน้ำหนักแห้งสำหรับสูตรอาหารสัตว์เคี้ยวเอื้องและร้อยละ 65 ของน้ำหนักแห้งสำหรับสูตรอาหารสัตว์กระเพาะเดียวสำหรับข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์มีรายละเอียด ดังนี้

- 1) แหล่งที่มาของสัตว์ ต้องเกิดในฟาร์มหรือเกิดจากพ่อแม่พันธุ์ที่มีการจัดการตามระบบเกษตรอินทรีย์
- 2) อายุสัตว์ที่นำเข้าฟาร์มเพื่อการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มีระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตามแต่ละชนิดสัตว์ สำหรับสัตว์ปีกที่ผลิตเนื้อ ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยนตลอดอายุของการผลิตส่วนสัตว์ปีกที่ผลิตไข่ระยะเวลาการปรับเปลี่ยน 6 สัปดาห์ (สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ, 2554)

- 3) วัตถุประสงค์อาหารสัตว์ ต้องไม่ใช่วัตถุประสงค์หรือผลิตภัณฑ์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม และเป็นวัตถุประสงค์หรือสารที่อนุญาตให้ใช้ตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพพืชอาหารสัตว์ และไม่ขัดกับหลักการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์
- 4) มีการจัดการด้านสุขภาพสัตว์ที่เหมาะสมกับชนิดและพันธุ์สัตว์ ใช้พืชสมุนไพรหรือยาแผนโบราณ หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรักษาสัตว์ป่วย ในกรณีการจัดการหรือยาที่อนุญาต ให้ใช้ไม่สามารถควบคุมหรือรักษาโรคได้ให้ใช้ยารักษาโรคอื่นๆได้ตามความจำเป็นและมีระยะเวลาหยุดยา ที่ชัดเจนโดยต้องอยู่ภายใต้การดูแลของสัตวแพทย์
- 5) การจัดการฟาร์ม มีพื้นที่ภายนอกโรงเรือนสำหรับให้สัตว์ออกกำลังกาย เน้นใช้วิธีการผสมพันธุ์ตามธรรมชาติ การผ่าตัดใดๆกระทำได้เฉพาะในกรณีเพื่อความปลอดภัยหรือเพิ่มสวัสดิภาพและสุขภาพ
- 6) มีการบันทึกรายละเอียดของสัตว์ในฟาร์มการเลี้ยงและการจัดการป้องกันโรค
- 7) การจัดการฟาร์มด้านสิ่งแวดล้อม มีการจัดการและบำบัดของเสียที่เหมาะสมทั้งในฟาร์มและก่อนปล่อยสู่สิ่งแวดล้อม และการใช้ปุ๋ยมูลสัตว์ในพื้นที่เกษตรกรรมจะต้องอยู่ในปริมาณที่ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ

1.3 ข้อมูลทะเบียนแปลงข้าวอินทรีย์ ปี 2560

กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (ม.ป.ป.) พบว่า กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง (ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์) มีแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าว จำนวน 250 แปลง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 1 (อุดรธานี เลย หนองคาย บึงกาฬ และหนองบัวลำภู) มีแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าว จำนวน 225 แปลง กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน 2 (สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร) มีแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าว จำนวน 149 แปลง จากข้อมูลจะเห็นว่ากลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง มีจำนวนแปลงข้าวที่ได้รับรองแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์มากกว่ากลุ่มจังหวัดอื่นๆในพื้นที่ 12 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน อีกทั้งมีแหล่งผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้รับรองฯกระจายอยู่ทุกจังหวัด ส่งผลให้เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในในพื้นที่ ที่มีความสนใจจะปรับเข้าสู่ระบบปศุสัตว์อินทรีย์ มีความสะดวกในการซื้อหรือนำเข้าข้าวอินทรีย์ไปใช้เลี้ยงไก่วงในฟาร์มของตน ซึ่งมีความเป็นไปได้สำหรับการส่งเสริมการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ จากเหตุผลดังกล่าวเป็นสาเหตุที่คณะผู้วิจัยเลือกศึกษาในพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

2. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จิตติมา และมณฑิชา (2558) ศึกษาการผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการ การผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามแนวทางการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ 2) ศึกษาความต้องการและข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ และ 3) พัฒนาแนวทางการผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ของประเทศไทย ประชากรที่ศึกษา คือ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองอินทรีย์และเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกษ. 9000 เล่ม 2-2554 คือ 1) แหล่งที่มาของสัตว์ 2) การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ 3) การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ 4) การจัดการฟาร์ม การขนส่งสัตว์ และการฆ่าสัตว์ 5) โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย และ 6) การจัดการของเสีย เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกษ. 9000 เล่ม 2-2554 เกี่ยวกับอาหารไก่พื้นเมืองและการจัดเก็บบันทึกข้อมูล เกษตรกรบางส่วนมีความต้องการด้านพันธุ์ไก่พื้นเมือง การจัดการด้านอาหารอินทรีย์ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม และการตลาด สำหรับการพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมือง

อินทรีย์ของประเทศไทยเกี่ยวข้องกับ 3 องค์ประกอบ คือเกษตรกร เจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ และหน่วยงานภาครัฐ

มณฑิชา และคณะ (2558) ศึกษาแนวทางการพัฒนาการผลิตโคเนื้ออินทรีย์ : กรณีศึกษาในภาคกลางของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สถานการณ์การผลิตปศุสัตว์อินทรีย์และโคเนื้ออินทรีย์ในภาคกลาง 2) ความเป็นไปได้ในการผลิตโคเนื้ออินทรีย์ตามแนวทางการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และ 3) รูปแบบและเทคนิควิธีการการผลิตโคเนื้ออินทรีย์ ที่เหมาะสมกับเกษตรกรประชากรได้แก่ กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออินทรีย์ในเขตภาคกลาง จำนวน 282 คน และเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์จำนวน 12 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายผู้เลี้ยงโคเนื้ออินทรีย์จำนวน 54 คน และเจ้าหน้าที่กรมปศุสัตว์ จำนวน 12 คน ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรสามารถดำเนินการผลิตได้ในข้อกำหนดเกี่ยวกับ แหล่งที่มาของสัตว์ อาหารสัตว์ การจัดการด้านสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์มการบันทึกข้อมูล การจัดการด้านสิ่งแวดล้อม ยกเว้นระยะการปรับเปลี่ยนส่วนเจ้าหน้าที่ฯ มีความคิดเห็น ต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนดของมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์ของเกษตรกรดังนี้ เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ ในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม เกษตรกรไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดได้ในเรื่องแหล่งที่มาของสัตว์ และเกษตรกรมีทั้งที่สามารถและไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดที่เหลือได้ สำหรับรูปแบบและเทคนิควิธีการของการผลิตโคเนื้ออินทรีย์ที่เหมาะสมกับเกษตรกรในประเทศได้แก่ เลี้ยงโคเนื้อพื้นเมืองหรือโคลูกผสมพื้นเมือง มีพื้นที่แปลงหญ้าสำหรับปล่อยโคและเลี้ยงโคเนื้ออินทรีย์ในลักษณะการเกษตรผสมผสานและมีการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเกษตรกร

วิธีการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาวิจัยทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ(Quantitative and Qualitative Research) เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีผลต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงตอนกลาง โดยมีวิธีการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ทำการศึกษานี้ครั้งนี้ เป็นเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จำนวน 631ราย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา โดยการใช้แบบสอบถามเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง จำนวน 246 ราย การกำหนดตัวอย่างจำนวนเกษตรกร ได้จากการคำนวณด้วยสูตร Yamane (Yamane, 1973) อ้างถึง อนุรักษ์ และสมัย (2560) รายละเอียดแสดงใน ตารางที่ 2

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในงานวิจัย

(จำนวนเกษตรกรเลี้ยงไก่วงในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์)

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

$$\begin{aligned} \text{แทนค่าสูตร} \quad n &= \frac{631}{1 + (631 \cdot 0.05^2)} \\ &= 244.57 \text{ ราย} \\ &= 246 \text{ ราย (เพื่อให้เป็นจำนวนคู่สะดวกแก่การคำนวณ)} \end{aligned}$$

2. เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการกำหนดสัดส่วนตัวอย่างจำนวนเกษตรกรในแต่ละพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง 4 จังหวัด ได้แก่ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ จากนั้นทำการสุ่มเก็บข้อมูลเกษตรกรในแต่ละจังหวัดโดยสะดวก (Convenience Sampling) อ้างอิง สำนักงานสถิติแห่งชาติ (ม.ป.ป.)

ทำการคำนวณสัดส่วนจำนวนตัวอย่างเกษตรกรของแต่ละจังหวัด โดยใช้สูตร ดังนี้
จำนวนตัวอย่างเกษตรกรแต่ละจังหวัด(ราย)

$$= \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด (246 ราย)} \times \text{จำนวนประชากรของแต่ละจังหวัด (ราย)}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด (631 ราย)}}$$

ตารางที่ 2 จำนวนประชากรและตัวอย่างจำแนกตามจังหวัดต่างๆในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

ที่	จังหวัด	จำนวนประชากร (ราย)	จำนวนตัวอย่าง(ราย)
1	ร้อยเอ็ด	114	45
2	ขอนแก่น	154	60
3	มหาสารคาม	214	83
4	กาฬสินธุ์	149	58
	รวม	631	246

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 รวบรวมและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร วารสาร บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัยกรมปศุสัตว์ และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อศึกษาแนวคิดของปศุสัตว์อินทรีย์ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง เช่น มาตรฐานสินค้าเกษตร เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2: ปศุสัตว์อินทรีย์ (มกษ.2009 เล่ม 2-2554) นำมาปรับใช้พัฒนาให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามที่มีโครงสร้างกำหนดคำถามและคำตอบให้เลือกเรียงตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วยคำถามที่ให้เลือกตอบและคำถามแบบเติมหรือข้อความหรือแบบเปิดแบ่งเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง เป็นคำถามที่มีทั้งแบบกำหนดคำตอบและเติมคำหรือข้อความ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร ได้แก่ ข้อมูลสภาพการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกรและข้อมูลการตลาดไก่วงของเกษตรกร เป็นคำถามที่มีทั้งแบบกำหนดคำตอบและเติมคำหรือข้อความ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร เป็นคำถามที่มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับปัญหาออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ มาก น้อย และไม่มีปัญหา

ตอนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร ได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ อาหารสัตว์ น้ำ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม การขนส่งและการฆ่าสัตว์ โรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อย การจัดการของเสีย การจัดการเก็บบันทึกข้อมูล เป็นคำถามที่มีลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยแบ่งระดับการปฏิบัติออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้ ทำได้มาก ทำได้น้อย และไม่สามารถทำได้

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ ได้แก่ ข้อเสนอแนะของเกษตรกรต่อระบบการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์และความสนใจต่อการเลี้ยงไก่วงในระบบปศุสัตว์อินทรีย์ เป็นคำถามที่มีทั้งแบบแสดงความคิดเห็นและเลือกข้อความ

3.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรศึกษาที่ไม่ถูกเลือก

เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 ราย แล้วนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ที่จัดขึ้นโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -Coefficient) สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจ (Exploratory Research) มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1970)

3.3 นำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปใช้กับเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วงในพื้นที่ กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง จำนวน 246 ราย โดยดำเนินการเก็บข้อมูลในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ – กรกฎาคม 2562

4. การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง ข้อมูลสภาพการเลี้ยง การตลาดและปัญหาอุปสรรคในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร และข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกรในกลุ่มจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนกลาง

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาวิเคราะห์และแปลผล โดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Max) ค่าต่ำสุด (Min) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4.3 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Method) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไป โดยค่าสถิติที่ใช้ในการบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลความหมายค่าเฉลี่ยโดยใช้เกณฑ์การประมาณค่าของ บุญชม (2532) อ่างถึงสุวัฒน์ (2545) รายละเอียดดังนี้

4.3.1 กำหนดมาตรวัดระดับในแบบสอบถามในการศึกษาข้อมูลการประเมินความคิดเห็นของเกษตรกรต่อปัญหาและอุปสรรคการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่มีปัญหาของ บุญชม (2532) อ่างถึงสุวัฒน์ (2545) ดังนี้

ระดับปัญหามากหรือเห็นว่ามีผลมากให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 3
ระดับปัญหาน้อยหรือเห็นว่ามีผลน้อยให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 2
ระดับปัญหาไม่มีปัญหาหรือไม่เห็นว่ามีผลให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 1

การแปลความหมาย ใช้วิธีนำผลคะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็น เปรียบเทียบกับเกณฑ์ การแปลความหมายโดยใช้ช่วงค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายของ บุญชม (2532) อ่างถึงสุวัฒน์ (2545) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00 หมายถึง ระดับปัญหามากหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยง
ไก่วงมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67 – 2.33 หมายถึง ระดับปัญหาน้อยหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยง
ไก่วงน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.66 หมายถึง ระดับไม่มีปัญหาหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยง
ไก่วง

4.3.2 กำหนดมาตรวัดระดับในแบบสอบถามในการศึกษาข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ที่ผู้ตอบแสดงความคิดเห็น 3 ระดับ คือ มาก น้อย และไม่สามารถทำได้ ของ บุญชม (2532) อ่างถึงสุวัฒน์ (2545) ดังนี้

ระดับสามารถทำได้มากหรือเห็นว่ามีผลมากให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 3
ระดับสามารถทำได้น้อยหรือเห็นว่ามีผลน้อยให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 2
ระดับไม่สามารถทำได้หรือไม่เห็นว่ามีผลให้คะแนนเต็ม	ให้คะแนน 1

การแปลความหมาย ใช้วิธีนำผลคะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็น เปรียบเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมายโดยใช้ช่วงค่าเฉลี่ยเป็นเกณฑ์ในการแปลความหมายของ บุญชม (2532) อ้างถึงสุวรรณ (2545) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 – 3.00	หมายถึง ระดับสามารถทำได้มากหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67 – 2.33	หมายถึง ระดับสามารถทำได้น้อยหรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.66	หมายถึง ระดับไม่สามารถทำได้หรือเห็นว่ามีผลต่อการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง 2) เพื่อศึกษาข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง 4) เพื่อศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไก่วงอินทรีย์ของเกษตรกร ศึกษาข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง จำนวน 246 ราย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และอธิบายผลการศึกษา โดยใช้ค่าสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด

1. สรุปผลการศึกษา

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปทางสังคมและเศรษฐกิจบางประการของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่วง

ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกร เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 61 อายุเฉลี่ย 51.50 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 97.20 ประมาณหนึ่งในสามจบการศึกษาระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 39.84 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 76 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 3.92 คน จำนวนแรงงานที่ใช้เลี้ยงไก่วง เฉลี่ย 1.94 คน ส่วนใหญ่เลี้ยงไก่วงเป็นอาชีพเสริม คิดเป็นร้อยละ 94.70 ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่วงของเกษตรกร เฉลี่ย 3.31 ปี เกษตรกรทำเกษตรผสมผสาน และไม่เคยผ่านการฝึกอบรมการทำเกษตรอินทรีย์หรือปศุสัตว์อินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 69.10 และ 50.40 ตามลำดับ

1.2 ข้อมูลสภาพการเลี้ยงและการตลาดไก่วงของเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่า พันธุ์ไก่วงที่เกษตรกรเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นพันธุ์ลูกผสม (หลากหลาย) คิดเป็นร้อยละ 76.50 ประมาณหนึ่งในสามแหล่งไก่วงที่นำมาเลี้ยงจะซื้อจากฟาร์มเครือข่ายเกษตรกรที่หน่วยงานราชการแนะนำ คิดเป็นร้อยละ 41.30 พื้นที่เกษตรกรใช้เลี้ยงไก่วง เฉลี่ย 1.80 ไร่ และส่วนใหญ่เกษตรกรจะมีบริเวณปล่อยเลี้ยงไก่วงมีรั้วกันเพื่อป้องกันอันตราย คิดเป็นร้อยละ 71.50 ประมาณหนึ่งในสามอาหารที่ใช้เลี้ยงไก่วงภายในฟาร์มจะผสมสูตรอาหารใช้เอง คิดเป็นร้อยละ 37.90 เกษตรกรส่วนใหญ่จะคำนึงถึงคุณค่าสารอาหารโปรตีนในการให้อาหารไก่วงในแต่ละช่วงอายุไก่วง คิดเป็นร้อยละ 73.60 ประมาณหนึ่งในสามพืชอาหารสัตว์ที่ใช้ในการเลี้ยงไก่วงเป็นพืชอาหารสัตว์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 39.60 เกษตรกรมีการปลูกพืชอาหารสัตว์ และใช้น้ำประปาเลี้ยงไก่วง คิดเป็นร้อยละ 65.90 และ 52.60 ตามลำดับ ประมาณหนึ่งในสามของไก่วงที่เลี้ยงอยู่ปัจจุบัน เป็นไก่หนุ่มสาว ช่วงอายุ 12-28 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 35.67 รูปแบบการเลี้ยงไก่วง ส่วนใหญ่เกษตรกรเลี้ยงกึ่งขังกึ่งปล่อย คิดเป็นร้อยละ 77.60 การจัดการผสมพันธุ์พ่อแม่พันธุ์ไก่วง ส่วนใหญ่ปล่อยผสมพันธุ์เองภายในฝูง คิดเป็นร้อยละ 95.10 การจัดการฟักไข่ไก่วงส่วนใหญ่ให้แม่ไก่วงฟักไข่ของตนเองตามธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 72.40 การสุขาภิบาลไก่วงของเกษตรกร

ส่วนใหญ่ทำวัคซีนป้องกันโรคตามโปรแกรมที่กำหนด คิดเป็นร้อยละ 82.50 การจัดเก็บและการบันทึกข้อมูลภายในฟาร์ม ประมาณครึ่งหนึ่งไม่มีการบันทึกข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 63.40 รูปแบบการจำหน่าย/ขายไถ่วงส่วนใหญ่เกษตรกรจะจำหน่ายไถ่วงมีชีวิต คิดเป็นร้อยละ 98.00 ในรอบปีที่ผ่านมาเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายผลผลิตไถ่วงภายในฟาร์ม เฉลี่ย 17,751.85 บาท/ปี ประมาณครึ่งหนึ่งของลูกค้าที่มาซื้อไถ่วงจะเป็นผู้บริโภคทั่วไปในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 50

1.3 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไถ่วงของเกษตรกร

จากการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไถ่วงของเกษตรกร จำนวน 4 ด้าน 14 รายการ พบว่า ระดับปัญหามาก 5 รายการ ได้แก่ ขาดความรู้ด้านพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ไถ่วง วัตถุดิบอาหารสัตว์ในพื้นที่ราคาแพง การหาแหล่งจำหน่ายไถ่วง ผู้รับซื้อไถ่วงให้ราคาต่ำเกินไป และขาดความรู้ด้านการตลาดไถ่วง ส่วนระดับปัญหาน้อย พบ 9 รายการ ได้แก่ การหาแหล่งซื้อไถ่วงพันธุ์ดี การผสมเลือดชิดภายในฟาร์ม การปลูกพืชอาหารสัตว์ใช้เองภายในฟาร์ม ขาดความรู้ด้านการให้อาหารไถ่วง เรื่องโรคระบาดสัตว์ปีกในพื้นที่การทำวัคซีนป้องกันโรค ขาดความรู้ด้านสุขาภิบาลและสุขภาพไถ่วง การคมนาคมขนส่งไถ่วง และทัศนคติค่านิยมและความเชื่อส่วนตัว เช่น กินไถ่วงแล้วผิดสำแดง สรุปภาพรวมทั้งหมดเกษตรกรเห็นว่าปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยงไถ่วงของเกษตรกร อยู่ที่ ระดับปัญหาน้อย

1.4 ข้อมูลความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ของเกษตรกร

ผู้วิจัยได้นำข้อปฏิบัติตามมาตรฐานปศุสัตว์อินทรีย์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรผู้เลี้ยงไถ่วงต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ของเกษตรกร แบ่งออกเป็นจำนวน 9 ข้อ 32 รายการ พบว่า มีระดับการปฏิบัติสามารถทำได้มาก จำนวน 7 ข้อ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตให้เป็นระบบปศุสัตว์อินทรีย์ น้ำ การจัดการสุขภาพสัตว์ การจัดการฟาร์ม การขนส่ง และการฆ่าสัตว์ โรงเรือนและการเลี้ยงแบบปล่อย การจัดการของเสีย และการจัดเก็บบันทึกข้อมูล ส่วนพบว่า มีระดับการปฏิบัติสามารถทำได้น้อย จำนวน 2 ข้อ ได้แก่ แหล่งที่มาของสัตว์ และอาหารสัตว์ สรุปภาพรวมความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความเป็นไปได้สำหรับการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ของเกษตรกร พบว่า มีระดับการปฏิบัติสามารถทำได้มาก

1.5 ความสนใจของเกษตรกรต่อการเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์

ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อความสนใจเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่สนใจเลี้ยงไถ่วงอินทรีย์ รองลงมาไม่แน่ใจ และไม่สนใจ คิดเป็นร้อยละ 84.60 14.20 และ 1.20 ตามลำดับ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เกษตรกรสามารถทำได้น้อยตามข้อกำหนดการผลิตปศุสัตว์อินทรีย์ มกช.9000 เล่ม 2-2554 คือ แหล่งที่มาของสัตว์และอาหารสัตว์ ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไปควรวิจัยประเด็นดังกล่าว เช่น ศึกษาการผลิตพ่อแม่พันธุ์ไถ่วงอินทรีย์เพื่อใช้ในฟาร์มเกษตรกร และศึกษาการผลิตอาหารไถ่วงอินทรีย์เพื่อใช้ภายในฟาร์มเกษตรกร นอกจากนี้ ควรมีการวิจัยเฉพาะเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการเลี้ยงไถ่วง โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึก เพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนารูปแบบการผลิตและการตลาดของไถ่วงอินทรีย์ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กองตรวจสอบรับรองมาตรฐานข้าวและผลิตภัณฑ์ กรมการข้าว. 2560. ข้อมูลทะเบียนผู้ได้การรับรองข้าวอินทรีย์ ปี 2560. Available source : <http://dric.ricethailand.go.th/index.php/2016-04-27-03-32-56>, 10 ธันวาคม 2561.
- จิตติมา กันตนามัลลกุล และ มณฑิชา พุทชาคำ. 2558. การผลิตไก่พื้นเมืองอินทรีย์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย, ในวารสารเกษตร มสธ. สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 1(2) : น. 21-26.
- ชัชวาล ประเสริฐ และ อุไร แสนคุณท้าว. 2555. การศึกษาระบบการผลิตและการตลาดไก่วงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. เว็บไซต์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4. Available source : <https://region4.dld.go.th/webnew/images/stories/vichakarn/04-3-04-60.pdf>.
- มณฑิชา พุทชาคำ ศิริลักษณ์ วงศ์พิเชษฐ และ จิตติมา กันตนามัลลกุล. 2558. แนวทางการพัฒนาการผลิต โคเนื้ออินทรีย์ : กรณีศึกษาในภาคกลางของประเทศไทย, ในวารสารเกษตร มสธ.สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 1(1) : น. 46-47.
- วิกิพีเดีย. ม.ป.ป. กลุ่มจังหวัด. Available source : <http://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%81%E0%B8%A5%E0%B8%B8%E0%B9%88%E0%B8%A1%E0%B8%88%E0%B8%B1%E0%B8%87%E0%B8%AB%E0%B8%A7%E0%B8%B1%E0%B8%94>, 10 ธันวาคม 2561.
- วิกิพีเดีย. ม.ป.ป. Feasibility study. Available source : http://en.wikipedia.org/wiki/Feasibility_study, 10 ธันวาคม 2561.
- ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์. 2558. ข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์อื่นรายจังหวัด ปีงบประมาณ 2558. Available source : http://ict.dld.go.th/webnew/images/stories/stat_web/yearly/2558/province/8.others_province.pdf, 12 ธันวาคม 2561.
- สุวัฒน์ มัตราข. 2545. ความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรในจังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2554. มาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9000-2554 เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2 : ปศุสัตว์อินทรีย์. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2560. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 : คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เมษายน 2560. กรุงเทพมหานคร.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. ม.ป.ป. เทคนิคการสุ่มตัวอย่างและการประมาณค่า. Available source : <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/Toneminute/files/55/A3-16.pdf>, 15 ธันวาคม 2561.
- อนรรักษ์ ธาบุตร และ สมัย ศรีผางค์. 2560. ปัจจัยที่มีผลต่อความยั่งยืนในการเลี้ยงกระบือของเกษตรกรกลุ่มน้ำสงครามตอนล่าง. เว็บไซต์สำนักงานปศุสัตว์เขต 4. Available source : https://region4.dld.go.th/webnew/images/stories/vichakarn/v31_2-03-60.pdf.